

Ці документи необхідні та важливі не лише для запровадження нового ринку електричної енергії, але й для змін в виробництві електричної енергії із відновлюваних джерел енергії, що призведе до її росту та залучення інвестицій.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 р. № 2019-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 27-28, ст. 312
2. Бохонко, І. В. Особливості формування ринку електроенергії України на конкурентних засадах [Текст] / І. В. Бохонко // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 3. – С. 33–37. – Бібліогр.: с. 37 (13 назв).
3. Ринок електроенергії в Україні. Проблеми вдосконалення. Регіональний філіал НІСД у м. Дніпропетровську (А. Шевцов, М. Земляний, В. Вербинський).
4. Обух В. «Тарифна комісія відкоригує правову базу щодо ринку електричної енергії [Електронний ресурс] / Владислав Обух // Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ». – 17.08.2018 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2520138-tarifna-komisija-vidkoriguje-pravovu-bazu-sodo-rinku-elektricnoi-energii.html>.
5. Постанови НКРЕКП «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» від 14.03.2018 № 312 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/an/1348/GK39809.html#1348

Ключові слова: типовий договір, договори на ринках електроенергії, конкуренція, ринок.

Ключевые слова: типовой договор, договоры на рынках электроэнергетики, конкуренция, рынок.

Key words: model contract, contracts on electricity markets, competition, market.

ЗГАМА АНТОНІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ПРОБЛЕМ ВІДШКОДУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

З набранням чинності нового Господарського процесуального кодексу (далі – ГПК) України запроваджено нові правила здійснення господарського судочинства. Наразі змінено підхід до відшкодування витрат на правничу допомогу: склад гонорару адвоката, попереднє визначення

та забезпечення витрат на професійну правничу допомогу, відсутність граничного розміру компенсації витрат на таку допомогу, відсутність обов'язку доводити факт оплати послуг адвоката на момент прийняття судового рішення. Разом з тим, наявність у судових рішеннях ряду оціночних категорій таких, як «реальність», «розумність», «співмірність» судових витрат навряд чи слугує єдності правозастосовчої практики. Поряд з найбільш обговорюваними питаннями стосовно критеріїв зменшення розміру витрат на правничу допомогу чи підтвердження оплати послуг адвоката, викликають дискусію і практичну потребу й такі, як визначення концепції гонорару адвоката.

Аналізуючи положення ч. 2 ст. 126 ГПК України, зазначимо, що розмір витрат на правничу допомогу адвоката визначається згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг, виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою.

Отже, відшкодуванню підлягають лише витрати на професійну правничу допомогу адвоката, а не іншого фахівця у галузі права. Проте, враховуючи обмеження монополії адвокатури у малозначних справах, фахівці у галузі права продовжують представляти інтереси у судовому процесі у визначеному законом випадках. І якщо законодавець дозволяє певну модель регулювання правовідносин, мають бути й механізми її реалізації, в тому числі, також щодо системи відшкодування витрат на правничу допомогу, надану не адвокатом. По суті така заборона змушує сторін: або звернутися до адвоката (чиї послуги апріорі не можуть бути дешевими); або звернутися до фахівця у галузі права. В останньому випадку знову постає дилема: забути про відшкодування витрат на правничу допомогу навіть у випадку виграшу в справі, або шукати варіанти відстоювання своїх інтересів. На жаль, у цьому контексті можна передбачити, що знову витрати на правничу допомогу фахівця у галузі права почнуть розглядати як збитки у розумінні ч. 2 ст. 224 Господарського кодексу України. Адже такий підхід суперечить правовій природі судових витрат, хоча й знайшов своїх прихильників в юридичних колах [1, с. 164-165].

Наразі широко обговорення набуло питання гонорарів за надання професійної правничої допомоги. Зокрема, невизначеною залишається правова природа так званого «гонорару успіху», відомого світовій практиці під назвою «*success fee*» або «*no win no fee*». Суть такого гонорару зводиться до виплат адвокату винагороди у випадку позитивного вирішення спору судом пропорційно сумі стягненого чи присудженого майна, коштів, замість попереднього авансування.

Раціональність «гонорару успіху» не викликає сумнівів, оскільки такий підхід спрямований на посилення принципу змагальності та стимулює адвоката докласти максимальних зусиль для виграшу у справі. Якщо даний гонорар розглядати в матеріальній площині як відносини між адвокатом і клієнтом, то ніяких зауважень і нарікань з цього приводу бути не може, з огляду хоча б на принцип свободи дого-

вору. Натомість, іншою стороною медалі залишається питання відшкодування витрат при застосуванні «гонорару успіху». Адже застосування останнього у кінцевому результаті відображається на матеріальному становищі сторони, яка програла справу. І це враховуючи той факт, що суб'єктам господарювання, в супереч конституційного права щодо вільного вибору захисника, фактично нав'язали монополію адвокатури, при цьому розцінки на послуги адвокатів зросли в рази.

З цього приводу, ЄСПЛ у рішенні від 18.01.2011 року у справі «MGN LIMITED проти Сполученого Королівства» встановив, що стягнення зі сторони, що програла справу, «гонорару успіху» є порушенням статті 10 Конвенції з прав людини і основоположних свобод. При цьому, порушенням Конвенції визнано не сам гонорар успіху як такий, а саме стягнення зі сторони, що «програла» справу.

Цікавим є той факт, що прихильники даної концепції гонорару адвоката наводять, як приклад, інше рішення ЄСПЛ від 13.11.2018 р. у справі «Пауль і Бородин проти Росії». Вони вказують, що суд підтримав адвокатів, чий «гонорар успіху» був оскаржений прокурором через 2,5 роки після стягнення, хоча у цій справі йдеться про необґрунтоване продовження термінів апеляції як втручання у принцип правової визначеності.

У свою чергу у своїй постанові від 15.11.2016 року у справі № 925/71/16 Вищий господарський суд України, посилаючись на статті 6, 627 та 628 ЦК України, зазначив, що така умова договору, як «гонорар успіху», цілком відповідає принципу свободи договору та не має колізій із нормами чинного законодавства. Зазначимо, що у цій справі гонорар успіху так і не був стягнутий з огляду на недосягнення кінцевої мети та не отримання бажаного результату від діяльності представника.

Більш категоричною стосовно законності «гонорару успіху» на сьогодні є позиція Верховного суду України, наведена у постанові від 12.06.2018 року у справі № 462/9006/14-ц. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду зазначив, що за своїм змістом і правовою природою «гонорар успіху» не є ціною договору (платою за надані послуги) у розумінні статей 632, 903 ЦК України та статті 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а є платою за сам результат (позитивне рішення), досягнення якого, відповідно до умов договору, не ставиться в залежність від фактично наданих послуг. Включення в умови договору про надання юридичних послуг пункту про винагороду адвокату за досягнення позитивного рішення суду суперечить основним засадам здійснення правосуддя в Україні та актам цивільного законодавства. В результаті суд визнав недійсним пункт договору про надання правової допомоги, який передбачав винагороду адвокату за досягнення позитивного рішення суду («гонорар успіху»).

Однак порядок визначення розміру такого гонорару повинен бути чітко врегульованим на законодавчому рівні, а під час прийняття рішення про компенсацію витрат на надання правничої допомоги суд має керуватися принципами співмірності та розумності, а також врахо-

увати поведінку сторони, яка програла на досудових стадіях врегулювання спору [2, с. 38-39].

Стосовно принципу співмірності судових витрат варто зазначити, що дана категорія є доволі суб'єктивною і знаходиться у взаємодії з дискреційними повноваженнями суду. При цьому реалізація цих повноважень може бути застосована лише за клопотанням іншої сторони. Разом з тим, обов'язок доведення *неспівмірності* витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги.

Так, відповідно до ч. 4 ст. 126 ГПК України розмір витрат має бути співмірним зі складністю справи та виконаних адвокатом робіт; часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт; обсягом наданих адвокатом послуг; ціною позову та значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи та репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

Наприклад, наразі при встановленні співмірності витрат на професійну правничу допомогу господарські суди беруть до уваги: 1) ціни на адвокатські послуги у регіоні (ухвала господарського суду в Одеській області від 31.05.2018 р. у справі № 916/470/18); 2) витрати на етапі апеляційного та касаційного розгляду (додаткова постанова Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11.01.2018 р. у справі № 923/567/17); 3) виконання аналогічних робіт двома адвокатами, розмір та сутність поданих документів, тривалість та кількість судових засідань, ринкова вартість юридичних послуг (додаткова постанова Київського апеляційного господарського суду від 06.02.2018 р. у справі № 910/20357/16); 4) складність справи з урахуванням кількості поставок товару, важливість справи для сторони, незначний відсоток гонорару від стягнутої суми заборгованості (постанова Одеського апеляційного господарського суду від 17.04.2018 р. у справі № 916/2786/17) тощо.

Таким чином, наразі відсутні правові підстави для включення «гонорару успіху» до складу витрат сторони справи на професійну правничу допомогу у розумінні ст. 126 ГПК України.

Список використаної літератури:

1. Бобкова А.Г. Щодо витрат на врегулювання спорів у господарських судах. *Становлення господарської юрисдикції в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи*: матеріали науково-практичної конференції (24-26 травня, 2011, м. Одеса). Одеса: Астропринт, 2011. С. 163-166.
2. Багдашкіна С. Нові кодекси – інші витрати. *Юридична Газета*. 2018. № 50. С. 38 -39.

Ключові слова: господарський процес, судові витрати, відшкодування витрат на професійну правничу допомогу, гонорар успіху.

Ключевые слова: хозяйственный процесс, судебные издержки, возмещение издержек на профессиональную правовую помощь, гонорар успеха.

Key words: economic process, court costs, reimbursement for fee of the lawyer, success fee.